

Sari Vähäkangas

HENGELLISEN DUETTOLAULUN HAASTEET

HENGELLISEN DUETTOLAULUN HAASTEET

Sari Vähäkangas
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Musiiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Sari Vähäkangas

Opinnäytetyön nimi: Hengellisen duettolaulun haasteet

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: toukokuu 2019

Sivumäärä: 32 + 2 liitettä

Opinnäytetyöni syntyi halusta valmistaa toisen laulajan kanssa yhdessä kirkkoon sopiva konserttiohjelma. Tavoitteena oli kehittyä laulajana ja muusikkona, syventyä yhteismusisointiin ja tutkia samalla duettolaulun haasteita. Työni koostuu taiteellisesta osuudesta, jossa esitin tenorin ja mezzosopraanon kanssa erilaisia hengellisiä duettoja, sekä kirjallisesta osuudesta, jossa pohdin koko prosessia ja eteen tulleita haasteita, esittelen säveltäjiä ja sovittajia ja pyrin tuomaan kattavasti yleisön tietoon monipuolista duetto-ohjelmistoa. Kokoan liitteeksi luettelon löytämästäni suomenkielisistä duetoista. Uskon, että siitä on hyötyä muillekin duoille ohjelmistoa suunnitellessa.

Kirkkomusiikin historiasta ja nykytilasta on paljon julkaisuja, ja käytän niitä taustoittaessani hengellisen musiikin käsitettä. Kirkkomusiikki sisältää messumusiikin ja kaiken kristillistä sanomaa julistavan musiikin, hengellinen musiikki taas profiloi muun kuin liturgisen musiikin. Hengellisen musiikin sisälläkin on omat jaottelunsa hartaaseen musiikkiin, lastenmusiikkiin, nuortenmusiikkiin ja vapaiden suuntien musiikkiin. Konserttiin valmistettu ohjelma sisälsi suomalaista harrasta musiikkia ja ulkomaista uudempaa musiikkia sekä luterilaiseen ja katoliseen messuun kuuluvia osia, joita olivat Agnus Dei ja Ave Maria.

Aineiston keräämiseen käytin internetiä ja kirpputoreja. Etsin duettoja kirjastojen tietokannoista, antikvariaateista, kotimaisista ja ulkomaisista nuottikaupoista ja erilaisilta nettitoreilta. Kirjastot ovat suurelta osin luopuneet vanhoista julkaisuista, joten monia nuotteja on enää saatavissa satunnaisesti antikvariaateista, kirpputoreilta tai nettitoreilta. Duettojen julkaisu on runsastunut viime vuosina ja nyt on jo saatavilla upeita uudempia sovituksia. Suomalaiset duetot ovat pääasiassa sovituksia vanhoista hengellisistä lauluista.

Duettolaulun haasteita tutkin ryhmädynamiikan ja äänellisten eroavaisuuksien kautta. Käytän siinä aineistona muun muassa Enni-Maria Mäkelän pro gradu -tutkielmaa Sosiaalisten suhteiden merkitys lauluyhteytoiminnassa sekä Riikka Suurosen opinnäytetyötä Sinua kuunnellen. Muusikoiden keskinäinen yhteys ja vuorovaikutus sekä heidän ja yleisön välinen dialogi on tärkeää, jotta esityksestä tulisi ehyt kokonaisuus.

Hyvä ilmapiiri harjoituksissa loi selvästi vastaanottavaisen pohjan oppimiselle ja edistymiselle. Yhteistyökyky ja avoin mieli sekä toisten näkemysten päästäminen omien rinnalle on elinehto kasvamiselle ja kehitykselle. Opin paljon tämän projektin aikana, ja se antoi hienoja elämyksiä ja uskoa sekä luottamusta omiin taitoihin. Rohkeus kokeilla ja tuntea kasvoi, ja ymmärsin vuorovaikutuksen merkityksen edistymisen kannalta. Parhaimmillaan musiikki on raskasta työtä ja huumaavaa nautintoa.

Asiasanat: duetot, sovitukset, laulumusiikki, kirkkomusiikki

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Church Music

Author: Sari Vähäkangas
Title of thesis: Challenges of Spiritual Duets
Supervisor: Jouko Tötterström
Term and year when the thesis was submitted: May 2019
Number of pages: 32 + 2

This thesis was born from a desire to create a suitable concert program for church, together with another singer. The target was to develop as a singer and a musician, to deepen into how to make music together and to study the challenges of vocal duets at the same time. This thesis is twofold: the first part was a concert with a tenor and a mezzosoprano. Who sang different kind of spiritual duets. The literary part includes reflection of the whole process, reasoning of challenges and introduction of composers and arrangements.

When getting background information for the concept of spiritual music, publications of present state and history of church music were used. Church music contains devout music, childrens music, youth music and free Christian music. The program produced for the concert contained Finnish devout music and foreign newer music and also parts of Lutheran and catholic Mass which were Agnus Dei and Ave Maria.

In order to collect material, internet and second hand shops were used. As well as suets at libraries databases, second hand bookshops, domestic and foreign noteshops and market places on internet. Because the libraries have mainly given up old publications, many notes are only available randomly. New great duet arrangements have been published lately, also old Finnish spiritual songs.

The challenges of duet singing were studied through group dynamics and differences of male and female registers. The master's thesis of Enni-Maria Mäkelä and the thesis of Riikka Suuronen were used as material, which tell about dialogue and the importance of social relationships in a vocal ensemble. The dialog between musicians and the audience is important. All this is needed that the performance will be a successful whole.

Good atmosphere at rehearsals clearly created a responsive basis for learning and progress. Open mind and ability to co-operate, and also seeing the other musicians' points of view, are key to progress. Studying this subject gave me fine experiences as well as belief and confidence in my own skills. Courage to try and to feel grew and I understood the meaning of interaction for progress. At its best, music is hard work and inclusive satisfaction.

Keywords: duets, vocal music, arrangements, church music

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LAULAMISEN TYÖ JA NAUTINTO	8
3	DUETTOLAULUN HAASTEITA	10
3.1	Terapiaa ja vuorovaikutusta	10
3.2	Hengellisen musiikin tyylilajit	11
3.3	Eri äänityyppien kanssa laulaminen	12
3.4	Roolit	13
3.5	Ohjelmisto	14
4	OPINNÄYTETYÖN TAITEELLINEN OSUUS	16
4.1	Tuomo Nikkolan sovitukset.....	17
4.1.1	Matkamiehen mieli palaa	17
4.1.2	On koti jonne myrskyt maan.....	18
4.1.3	Katselen Golgatalle	19
4.2	Kiitos sulle, Jumalani	20
4.3	Lintunen	21
4.4	Soipa kieli	21
4.5	Ave Maria – Neitsyt Maria, Jumalansynnyttäjä.....	22
4.5.1	Nagyn Ave Maria	24
4.5.2	Caccinin Ave Maria	24
4.6	Agnus Dei ja Pie Jesu	25
4.7	Panis Angelicus.....	26
4.8	The Prayer.....	26
5	KONSERTTIEN JÄRJESTÄMINEN JA TUNNELMAT	28
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET.....	30
	LIITTEET	33

1 JOHDANTO

Olen toiminut kanttorina pienessä, alle 3000:n jäsenen seurakunnassa 13 vuotta. Työ on ajoittain yksinäistä, koska kollegoiden tukea ei ole saatavilla. Lähialueiden kanttorien tapaamiset joko iltamusiikkien tai Suomen Kanttori-urkuriiton alaosastotoiminnan merkeissä ovat kuitenkin antaneet mahdollisuuden vertaistukeen ja yhteismusisointeihin. Kokoontumisissa on aina soitettu, laulettu kuorossa ja esiinnytty yksin tai duettoina. Duettolaulu alkoikin kiinnostamaan minua siinä määrin, että olen vuosien saatossa kerännyt itselleni suuren määrän aineistoa. Suomessa on julkaistu 1900-luvulla kohtuullinen määrä hengellisiä duettoja, mutta ne ovat hautautuneet unholaan. Kirjastot ovat luopuneet vanhemmista julkaisuista ja niitä näkee myynnissä enää harvakseltaan antikvariaateissa. Laulujen kieliasu on vanhahtavaa, joten ymmärrettävästi ne eivät enää vastaa nykykielen vaatimuksia. Uskonnolliset värikkäät ilmaisut ja tunnepohjaiset kokemukset ovat liian vieraita, eikä niihin pysty enää samaistumaan. Sävelmät ovat myös mollivoittoisia ja raskaita laulaa. Tämä teki laulettavan materiaalin etsinnästä haastavaa, sillä haluan laulaa sellaista, mikä on mielekästä harjoitella ja esittää ja minkä uskon kuulijankin ymmärtävän. Opinnäytetyössäni haluan lähestyä hengellisiä lauluja myös kahden laulajan näkökulmasta, mitä duettolaulaminen vaatii esittäjältä ja mitä se voi antaa yleisölle. Duettolaulun haasteet tarkoittavat niitä haasteita, joita kohtasin tämän projektin aikana. Tutkimuskohteena on eri äänityyppien kanssa laulaminen ja ryhmädynamiikka.

Omassa työssäni kirkkomuusikkona esiinnyin paljon itseäni säästäen, joten siinä minun ei tarvitse tehdä yhteistyötä kuin itseni kanssa. Se on joskus hyvä asia, mutta ei kehitä minua lainkaan muusikkona. Säästän yksinlaulajia konserteissa ja muissa seurakunnan tilaisuuksissa ja esiintyjien kirjo on aika laaja, harrastajista ammattilaulajiin. Yleisön reaktiot jaksavat yllättää, sillä hautajaisissa voidaan ihastella melkein itkunsekaista lauluesitystä yhtä haltioituneena kuin oopperalaulajan aariaa konsertissa. Laulajan muodollinen pätevyys ei merkitse vastaanottavaiselle yleisölle paljoa, vaan tärkeintä on laulaa täydestä sydäimestä. Niinhän Raamattukin kehottaa: Se minkä teette, tehkää täydestä sydäimestä niin kuin tekisitte sen Herralle ettekä ihmisille (Kirje Kolossalaisille 3:23).

Duettolaulu kiinnostaa minua monesta näkökulmasta. Yhdessä laulaminen ja yhteisen tilanteen kokeminen on terapeutista. Kun oma keho soi, se jo pelkästään antaa mielihyvän tunnetta. Jos kuulija pitää kuulemastaan, sekin antaa molemmin puolin mielihyvän tunnetta. Pystyn näin

jakamaan omat tuntemukseni toisen tai toisten kanssa. Ajatuksella voidaan leikkiä vähän lisää. Kahdella laulajalla on dialogi, johon pianosta kantautuvat sävelet osallistuvat. Ne keskustelevat kauniisti keskenään, ojentavat sen yleisölle ja yleisö heijastaa sen takaisin. Tila täyttyy hyvästä olostä. Kuulosta mahtavalta? Sitä yhteismusisointi parhaimmillaan on. Arki on täynnä työtä, onnistumista ja epäonnistumista, harjoittelua, ihmettelyä, yrittämistä ja erehtymistä, mutta päämääränä on onnistuminen. Onnistuminen sekä itselle että kuulijalle. Kuulijan elämykseen vaikuttaa tietysti musiikkimaku ja muut mieltymykset, mutta tunnelma ja muusikon tunnetila välittyy, vaikka kaikki elementit eivät kohtaisikaan.

Yhdessä laulaminen on sosiaalista. Yhteisen päämäärän jakaminen, sen eteen tehtävä työ ja yhdessä vietetty aika luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Olemme tiimi. Enni-Maria Mäkelä (2014) on tutkinut pro gradu -työssään sosiaalisten suhteiden merkitystä lauluyhtyeen toiminnan kannalta. Luottamuksen, vuorovaikutuksen, normien ja vastavuoroisuuden vahvistaminen luo paremman pohjan työskentelylle ja sen kautta tuloksille. Sosiaaliset suhteet laulajien välillä nousevat jopa musiikillisia taitoja tärkeämmäksi. Hyvässä ilmapiirissä tulosten saavuttaminen on nopeampaa ja ilmeisempää, koska siihen vaikuttavat myös positiiviset tunteet. (Mäkelä 2014, 86, 95, viitattu 10.4.2019.) Tästä olen samaa mieltä, sillä harjoitusprosessiin mahtui hyviä ja vähemmän hyviä päiviä. Hyvinä päivinä työ oli helppoa ja edistyminen vauhdikasta ja kuulumisten vaihto ja yhdessä nauraminen siivittivät monia harjoituksia. Ilmapiiriä en voi moittia raskaampinakaan päivinä. Aina oli hyvä mieli harjoitusten loppuksi, vaikka tuntuikin, että edistyminen on hidasta. Työlläni haluan rohkaista myös muita laulajia haastamaan itseään ja osaamistaan.

2 LAULAMISEN TYÖ JA NAUTINTO

Laulu on tunnettu kaikissa kulttuureissa, todennäköisesti esihistoriallisista ajoista lähtien. Yksi vanhimmista laulamisen muodoista on työlaulu. Laulu on antanut työlle rytmin, opettanut eri työvaiheet ja auttanut myös jaksamaan raskaat työt. Armeija käyttää marssilauluja juuri samasta syystä: se ylläpitää mielialaa ja jaksamista. Laulamisen siis paitsi antaa työlle ja tekemiselle rytmin, myös auttaa hengittämään oikein ja parantaa näin hapensaantia. Laulamista on käytetty kautta aikain myös opetuksessa. Kukapa ei muistaisi liikenteen vaaroista varoittavaa Liikennelaulua tai porkkanan syönnin hyödyistä kertovaa Popsi, popsi porkkanaa. Laulettuna asiat jäävät paremmin mieleen, niin aikuisilla kuin lapsillakin. Laulamalla pääsee käsiksi myös tunteisiin ja eri tunnetilat ovatkin laulujen perusmateriaalia. Itkuvirret ja niiden laulajat ovat olleet suomalaisessa kulttuurissa tärkeässä asemassa, koska heidän ovat ottaneet kantaakseen osan surusta ja näin auttaneet surijaa ulos ahdistuksesta. (Salakka 2010, 16–17.)

Suomessa varhaisinta laulutapaa edustaa varmasti kalevalainen runonlaulanta, jonka varhaisimmat runot ovat rautakaudelta. Hyvämuistiset runonlaulajat olivat arvostettuja yhteisöissään. Loitsuja lukuun ottamatta runot esitettiin aina laulaen, toisinaan myös kanteleella säestäen. *Pankame käsi kätehen, haka toisen hakahan*. Kaksinlaulut olivat aina seremoniallisia sankarirunoja, jotka sisälsivät satoja säkeitä ja ne esitettiin istuen, kädestä tai molemmista käsistä kiinni pitäen ja samalla huojuuttaen hitaasti ylävartaloa. (Oramo 2016, viitattu 3.4.2019.)

Äänenkäyttö on hyvin kokonaisvaltaista ja fyysistä toimintaa. Laulajan tulisikin huolehtia itsestään ja kunnostaan säännöllisellä liikunnalla ja kehonhuollolla. Aiheesta on kirjoitettu useita oppaita, miten fyysinen kunto ja hyvinvointi vaikuttaa myös laulajan ääneen ja yleiseen jaksamiseen. Laulaja tekee valtavan työn tekniikan ja tulkinnan hiomiseen huippuunsa, jotta yleisö kuulisika näkisi laulamisen helppouden ja ihanuuden. Parhaimmillaan laulaminen on laulajalle itselleen suuri nautinto, mutta sen takana on vuosien työ.

Tiede-lehden artikkelissa Musiikki vahvistaa aivoja tiedetoimittajat Panu Rätty ja Kirsi Heikkinen (2017) tuovat esille musiikin vaikutuksen nimenomaan aivoihin. Musiikki voi tynnyttää tai terävöittää aisteja. Se vaikuttaa vireystilaan ja keskittymiskykyyn kaikilla ikäryhmillä ja sen vaikutusta on pystytty mittaamaan jopa sikiöillä. Musiikin vaikutukset aivoihin eivät perustu pelkästään tunteisiin, vaan niitä on pystytty mittaamaan muun muassa hormonipitoisuuksista,

verenpaineesta, sykkeestä sekä aivojen sähkönjohtavuuden muutoksista. (Räty & Heikkinen 2017, viitattu 5.4.2019.)

Mieltämme ja olotilaamme ohjaavat monet hormonit. Ne vaikuttavat merkittävästi tekemiseen ja tulosten saavuttamiseen. Kun tuntuu jännittävälle tai hyvälle, sen takana ovat mielihyvähormonit. Tiedekirjailija Jani Kaaro (2017) kirjoitti Hyvä Terveys -lehdessä hormonien vaikutuksesta elämiseen ja mielihyvän kokemiseen. Poimin lehdestä muutamia liikuntaan ja hormoneihin liitettyjä asioita, koska samat lainalaisuudet hormonituotannossa toimivat kehossa laajasta riippumatta. Määrätietoinen harjoittelu, esiintymiseen valmistautuminen ja itse esiintyminen tuottavat elimistöön stressihormoni kortisolia, onnistuminen ja rentoutuminen taas serotoniinia ja endorfiinia. Tämän ovat varmasti kokeneet kaikki esiintyvät muusikot. Dopamiini saa meidät tavoittelemaan päämäärää, ja kun sen saavuttaa, se tuottaa suuren mielihyvän tunteen. (Kaaro 2017, viitattu 4.4.2019.) Räty ja Heikkinen (2017) kertovat Tiede-lehden artikkelissa dopamiinista vielä erään mielenkiintoisen asian. Nimittäin sen, että aivot tuottavat dopamiinia, mielihyvähormonia, kun kuuntelemme mielimusikkiamme, ja tuotanto alkaa jo, kun tiedämme, että kohta saamme kuulla lempikappaleemme (Räty & Heikkinen 2017). Näin aivot reagoivat jo tietoon, että kohta tapahtuu odotettu asia. Yleisö odottaa dopamiinitasot kohonneina ja vastaanottavaisina hienoa elämystä ja muusikko valmistautuu esitykseen, kenties kortisoliarvot kohonneena.

Kortisoli on normaalina määrinä terveellistä: se pitää energisenä, motivoituneena ja toimintakykyisenä. Kun tuntee olonsa merkittäväksi ja tärkeäksi, silloin vapautuu serotoniinia. Myös miellyttävien asioiden ja tapahtumien muistelu vapauttaa serotoniinia, joten menneitä kannattaa todella muistella! Serotoniini on tasapainottava tyytyväisyshormoni. Endorfiinia vapautuu esimerkiksi fyysisen suorituksen tai stressaavan esiintymisen jälkeen, kehon rentoutuessa. Endorfiini vaikuttaa morfiinin tavoin rauhoittaen elimistöä ja lievittäen kipua. (Kaaro 2017, viitattu 4.4.2019.) Olen kokenut joskus kovan urakan jälkeen valtavan huojentumisen tunteen. Se on voinut olla konsertti tai muu vaativa vastuullinen tehtävä. Aivan kuin koko kehon läpi menisi rentouttava sähkövirta ja taakka putoaisi harteilta. Olen nimennyt sen endorfiinikumalaksi, koska se on niin todellinen euforian tunne. Yksilöllisiä eroja on, mutta ihminen on kokonaisuus, jota hormonoiminta säätelee ja johon se reagoi koko ajan. Laulaja saa mielihyvää tekemisestä, oman kehon resonoinnista, kuulemisesta ja elämysten tuottamisesta. Se on työ, ja se on nautinto.

3 DUETTOLAULUN HAASTEITA

Duomme olivat lauluyhtyeitä, mutta niistä muodostui säännöllisten harjoitusten edetessä myös miniyhteisöjä, jotka jakoivat tietyksi ajaksi yhteisen mielenkiinnon kohteen ja tavoitteet. Pyysin ennestään tuntemiani kahta laulajaa ja pianistia mukaan projektiin, joka oli opinnäytekonsertti hengellisten duettojen merkeissä, ja kaikki sitoutuivat siihen. Aikataulu katsottiin kaikille sopivaksi ja yhteistä harjoittelu-aikaa jäi vajaa 3 kuukautta.

3.1 Terapiaa ja vuorovaikutusta

Yhdessä laulaminen on hyvin terapeutista, tapahtui se sitten kuorossa tai pienemmässä kokoonpanossa. Terapeutisena koen myös duolaulamisen, vaikka siinä joutuu kantamaan yksin vastuun stemmastaan. Harjoitusprosessi oli raskas ja aikaa vievä, mutta kun viimein pääsi nauttimaan työn tuloksista, tunsikin että se oli sen arvoista. Duolaulu on mielestäni kamarimusiikkia parhaimmillaan. Kaiken sen valtavan harjoitustyön jälkeen oli suorastaan nautinnollista laulaa konsertit. Harjoittelin tenorin kanssa kuusi laulua ja mezzosopraanon kanssa samoin kuusi. Molempien kanssa lauluista puolet oli suomenkielisiä ja puolet latinaa ja englantia.

Olen laulanut aikaisemminkin duettoja, mutta ilman ulkopuolista ohjausta. Tässä projektissa ammattilaisilta saatu ohjaus toi harjoitteluun täysin uuden ulottuvuuden ja vivahteet, joita omat korvat eivät kuule. Laulun hengittävyys ja kaunis tasainen balanssi oli varmasti vaikein saada toimimaan. Vaatii aikaa ja keskittynyttä harjoittelua, että oppi kuulemaan ja hengittämään myös toisen laulajan stemmaa. Ensimmäiset harjoitukset menivät lähinnä stemmojen tapailuksi ja mietinkin useamman kerran, onko työ liian haastava. Osa teoksista oli niin vaativia, että ne alkoivat elämään vasta viimeisinä viikkoina ennen esityksiä. Stressi tuntui luissa ja ytimissä. Harjoitusaikojen sopimiset painoivat koko prosessin ajan, koska jokaisella oli oma työ ja perhe-elämä eletävänä. Kaikki harjoitukset saatiin kuitenkin hyvin soviteltua muitten menojen lomaan ja ohjelma eheytyi ennen konsertteja.

Aikataulujen lisäksi haastetta toi duettolaulun kamarimusiikillinen luonne. Estradilla on kaksi laulajaa ja pianisti, joilla jokaisella on oma tasainen vahva rooli esityksessä. Kappaleet täytyi tutkia tarkasti, mitä säveltäjä tai sovittaja on halunnut laulussa korostaa tai mitä itselle nousi vahvasti

esille. Onnistuin löytämään äänellisesti kanssani yhteensopivat laulajat ja taitavan pianistin, joiden kanssa yhteistyö oli helppoa ja antoisaa.

Vuorovaikutuksen merkitys on suuri, kun toimitaan tiiviisti, ehkä tiukallakin aikataululla. Toisen ammattitaitoon ja motivaatioon täytyy voida luottaa. Kamarimusiikki on kommunikointia, dialogia muusikoiden välillä ja muusikoiden ja yleisön välillä. Riikka Suuronen (2013) on tutkinut dialogisuutta musiikin tekemisessä opinnäytetyössään Sinua kuunnellen ja avaa sitä dialogisen filosofian kautta vakuuttavasti. Dialogin käsite on vanha, juuret johtavat antiikin Kreikkaan saakka. Dialogi on kahden tai useamman ihmisen välistä vuoropuhelua, jossa ihmiset ajattelevat yhdessä ja jonka päämääränä on totuuden tavoittelu ja yhteisymmärrys. Tämä pätee yhtä lailla musiikkiin kuin keskusteluun ylipäätään, koska osapuolia miellyttävään lopputulokseen päästään vain onnistuneella dialogilla. Kamarimusiikissa harjoitteluvaiheessa täytyy olla avoin muiden näkemyksille ja joustaa tarvittaessa omista vahvoistakin tulkinnallisista ajatuksista. Liian jyrkät ja ehdottomat mielipiteet vaikeuttavat yhtyeen sanallista dialogia ja hidastavat näin lopputuloksen saavuttamista. Omien näkemysten rinnalle on hyväksyttävä muitakin, sillä musiikissa ei ole olemassa yhtä totuutta. (Suuronen 2013, 3–5, viitattu 10.4.2019.)

3.2 Hengellisen musiikin tyyli­lajit

Hengellinen musiikki on kristillisen kirkon käyttämä termi musiikin eri lajeille. Ne voidaan jakaa karkeasti viiteen tyyliin. Niitä ovat harras musiikki, ylistysmusiikki, hengellinen nuorisomusiikki, vapaiden suuntien musiikki ja lastenmusiikki. Ortodoksisessa kirkossa kirkkomusiikki ymmärretään pelkästään messuun kuuluvaksi musiikiksi ja luterilaisessa kirkossa sen katsotaan sisältävän kaiken kirkon julistuksen kanssa tasapainossa olevan musiikin. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 579–598.) Hartaaseen musiikkiin kuuluvat muun muassa eri herätysliikkeiden laulut, ja ne ovatkin rikastuttaneet suomalaista hengellistä musiikkielämää jo vuosikymmeniä. Aikaisemmin rajat herätysliikkeiden välillä ja toisten laulujen käytössä on olleet tiukat, mutta vuoden 1938 virsikirjauudistuksen myötä laulut sulivat osaksi yhteistä kristillisyyttä. Virsikirjaan otettiin useita lauluja eri herätysliikkeiden laulukokoelmista ja niistä on tullut rakkaita ja toivottuja virsiä.

Ylistysmusiikki on varsin uusi ilmiö muihin hengellisen musiikin tyyliin verrattuna. Sen on sanottu pohjaavan kuitenkin juurensa vanhimpaan kristillisen musiikkiin, psalmeihin. Ylistyslaulut ovat yksinkertaisia, lyhyitä yhteislauluja, joita käytetään erityisesti karismaattisissa suuntauksissa.

Seurakunnissa niitä voidaan laulaa ”sanan ja rukouksen illoissa”, usein pianolla, kitaralla ja rytmisoittimilla säestettynä. Myös erityisiä ylistyskuoroja on syntynyt ilmiön ympärille. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 585.) Englanninkielisissä maissa ylistyslauluista käytetään termiä *worship*, tai *praise and worship*.

Vapaiden suuntien musiikki kehittyi hengellisissä yhteisöissä, jotka levisivät Suomeen anglosaksisista maista. Luonteenomaista näille yhteisöille on karismaattisuus, kokoontumisten vapaamuotoisuus ja helppotajuisuus, jossa rytmikkäällä musiikilla on suuri sija. Musiikkia on pidetty ennen kaikkea evankeliumin julistusvälineenä, ja helluntaiseurakunnan tilaisuuksissa esillä ovat olleetkin lukuisat viihdemusiikin alalla ansioituneet laulajat. Taidemusiikin asema on alettu vasta viime aikoina hyväksyä osaksi vapaiden suuntien seurakuntatyötä. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 596–597.)

Hengellinen nuorisomusiikki tunnetaan Suomessa niin gospelina kuin kristillisenä rockinakin. Se on nuorille suunnattua ja nuorten itsensä esittämää kristillistä populaarimusiikkia, joka kattaa lähes kaikki musiikin tyylisuunnat popista hip hoppiin. Amerikassa gospel tarkoittaa ainoastaan afroamerikkalaista kansanmusiikkia black gospelia. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 579.) Nykyajan kristillinen musiikki tunnetaan lyhenteellä CCM (Contemporary Christian Music).

Lasten musiikista on Suomessa huolehtinut Lapsityön keskus, jonka julkaisuja on muun muassa Lasten Virsi -kirja. Sitä käytetään kerhoissa ja pyhäkouluissa ja muissa seurakunnan kokoontumisissa, joissa lapset ovat koolla. Lapsille suunnattuja, lasten ajatusmaailmaan sopivia lauluja julkaistaan eri kokoelmissa koko ajan lisää. Lapsille on myös omia messuja. Suursuosion saaneet Meidän messu tehtiin jo 1980-luvulla ja Mukulamessu 1990-luvulla. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 586–587). Herätysliikkeistä ainakin evankeliset ovat julkaisseet lapsille oman laulukirjan, Pikku Kanteleen.

3.3 Eri äänityyppien kanssa laulaminen

Äänityyppi tarkoittaa samaa kuin ääniala tai fakki, ja se määritellään sen mukaan, millä alueella ääni luonnollisimmillaan lepää. Sopraano on äänialoista korkein. Kuorossa sopraano tarkoittaa korkeinta stemmaa, melodiaa tai diskanttia ja oopperassa sopraanot laulavat korkeimmat naisroolit. Sopraanoäännet on oopperassa vielä jaoteltu ominaisuuksiensa eli karaktääriin mukaan,

minkä värinen, kuinka voimakas, lyyrinen, notkea tai ilmava ääni on. (Äänityyppi 2017, viitattu 23.5.2019.) Työssäni en mene niin tarkkaan jaotteluun, vaan puhun yleisesti ja yleisellä tiedolla sopraanosta. Sopraanon ääniala on tyyppillisesti C4–C6, ja mezzosopraanon A3–A5, mutta yksilöllisiä eroja on paljon. Mezzosopraano on sävyltään tummempi kuin sopraano, ja mezzon alarekisteri on yleensä kantavampi. Tenorin ääni soi samalla alueella kuin sopraano mutta oktaavia alemmaa. (Äänityyppi 2017, viitattu 23.5.2019.) Duolaulussa äänten on hyvä olla samantyylliset, jotta ne soisivat tasapainoisesti yhteen.

Sopraanona olen tottunut laulamaan aina melodiaa, mutta työskennellessäni kuorojen kanssa olen opetellut laulamaan myös muita stemmoja. Opinnäytetyön taiteelliseen osuuteen valitsin tarkoituksella kaksi laulua, joissa lauloin alemmaa stemmaa ja mezzosopraano ylempää. Se oli tavattoman opettavaista, etenkin äänenkäytön kannalta. Luottamus omaan osaamiseen kasvoi, kun laittoi itsensä tilanteeseen jossa ei ole aiemmin ollut. Kun on aina tottunut laulamaan melodiaa, on vaikea hahmottaa ja oppia kuuntelemaan keskellä kulkevaa stemmaa. Tällöin joutuu varomaan, ettei prässää ääntä, laula liian kovalla paineella kuuluakseen. Äänen kantavuuteen on luotettava, pyrittävä pitämään ääntöväylä auki ja hengitys rentona.

Jokaisella äänellä on oma alueensa, jossa se soi parhaiten. Tenori ja sopraano soivat samoilla alueilla, kun taas sopraanolla ja mezzosopraanolla on hieman eri soivuusalueet. Ne ovat käytännössä hyvin häilyvät: mezzosopraanolla on yleensä vahvempi alarekisteri ja sopraanolla kirkkaampi ylärekisteri. Keskialueella ne voivat soida hyvinkin tasaisesti. Tenorin kanssa laulaessa oli huomioitava koko ajan, ettei peitä toista, kun stemmat risteilivät. Osa lauluista oli kirjoitettu niin, että melodia kulki vuoroin sopraanolla ja vuoroin tenorilla tai tenorilla oli melodia ja sopraanolla ylempi vastaääni. Tällöin diskantti oli laulettava hiljempaa ja kevyesti, ettei melodia huku. Samaa ongelmaa ei mezzosopraanon kanssa ollut. Tämä johtuu varmasti paljolti myös valitsemieni duettojen sävellystavasta.

3.4 Roolit

Lauluyhtye, etenkin duo, on niin pieni, että jäseniltä vaaditaan tasaista vastuunottoa. Mäkelän (2014) mukaan suurempiin lauluyhtyeisiin voi muodostua laulajien kesken johtajamyötäljäsuheteita. Johtajuus voi ilmetä laaja-alaisempana koulutuksena tai kokemuksena, mikä luo asiantuntijuutta ja sitä kautta nostaa asemaa toisten silmissä. (Mäkelä 2014, viitattu 10.4.2019.)

Duossa molempien laulajien on otettava täysi vastuu omasta stemmastaan. Sävelkulut menevät usein lomittain, eikä alempi ääni ole automaattisesti säestävä ääni. Duetot sävelletään useimmiten niin, että laulajat ottavat vuorotellen vastuun melodian kuljettamisesta. Tällainen sävellystapa viehättää minua ja antaa samalla haastetta jakaen vastuuta.

Vaikka opinnäytetyö oli minun, en kokenut, että minun olisi pitänyt ottaa minkäänlaista ohjaajan roolia harjoituksissa. Koin harjoitustilanteet hyvin vapaiksi, ja jokainen sai tuoda julki omat mielipiteensä ja ajatuksensa laulujen rakenteesta ja tulkinnasta. Tällaista harjoitustapaa kutsutaan itseohjautuvaksi. Itseohjautuva ryhmä tarvitsee kuitenkin ulkopuolista arviointia toimintansa tueksi (Repo-Kaarento 2007, 80), ja sitä saimme kahdelta opettajalta. Ulkopuolinen arviointi ja ohjaus oli todella tärkeää edistymisen kannalta. Saimme ohjausta käytännön tilanteista, asennosta ja toisen laulajan huomioimisesta teknisiin ja laulutulkinnallisiin asioihin asti.

3.5 Ohjelmisto

Kartoitin työtä tehdessäni erilaista hengellistä duetto-ohjelmistoa. Ulkomaisia duettoja eri kokoonpanoille löytyy todella hyvin. Kirkkomusiikkiteoksiin, esimerkiksi requiemeihin tai passioihin on sävelletty monia sellaisenaan käyttökelpoisia duettoja. Myös messujen osia on irrotettu omiksi lauluikseen, muun muassa Agnus Dei, Jumalan Karitsa on tällainen laulu.

Digitaalisten nuottien osuus kasvaa koko ajan, ja niitä voi joko ladata ilmaiseksi tai ostaa internetsivustoilta. Tällä hetkellä suomenkielisiä duettoja tarjoaa digitaalisena ainoastaan kustantamo Bells Publishing Oy. Muita internetissä toimivia nuottikauppoja ovat mm. F-musiikki, Ostinato, Sulasol, Music Finland, Fennica Gehrman ja Suomen Kirkkomusiikkiliitto. Hakusanoilla spiritual duets, vocal duets, soprano alto, soprano tenor löysin useita hyviä latinankielisiä ja englanninkielisiä vaihtoehtoja konsertin lauluiksi. Laulujen etsiminen oli aikaa vievää, mutta hyvin mielenkiintoista. Monet muusikot ja kanttorit ovat tehneet eri tilanteita varten omia sovituksiaan, mutta niiden julkinen käyttö ilman tekijänoikeuksien tarkistamista ei ole hyvän käytännön mukaista. Jos säveltäjän kuolemasta ei ole kulunut 70 vuotta, myös sovittamiseen tarvitaan tekijänoikeuden haltijan lupa.

Internet tarjoaa mahdollisuuden myös tutustua joidenkin antikvariaattien valikoimiin, mikä tietysti laajentaa mahdollisuuksia löytää vanhempia nuotteja. Valikoimat päivittyvät jatkuvasti, joten

tarkistin valikoimat aineistoa etsiessäni useamman kerran viikossa. Löysinkin muutamia hienoja vihkoja, muun muassa Mendelssohnin ja Rubinsteinin -duettokirjan, josta opinnäytetyöhön valikoitui Rubinsteinin Lintunen. Kirjastojen aineistokantoihin pääsee myös netin kautta, mikä mahdollistaa nopean haun koko Suomen alueella. Suomalaisia hengellisiä duettoja on julkaistu 1900-luvulla kohtalaisesti, mutta määrä on selvästi pienempi verrattuna esimerkiksi kansanlauluduettoihin. Duettolaulu ei jostain syystä ole saavuttanut samanlaista suosiota kuin kuorolaulu tai yksinlaulu, ja tämä on varmasti vaikuttanut säveltäjien intoon tuottaa hengellistä duettomateriaalia.

Olen koonnut liitteeseen 1 kaikki löytämäni suomenkieliset hengelliset duetot. Suurin osa kertyi etsiessäni omaan opinnäytekonserttiini ohjelmistoa. Jatkoin hakua mielenkiinnosta aiheeseen vielä konsertin jälkeen auttaakseni muita löytämään teoksia helpommin. Lista ei ole täydellinen, enkä ole pyrkinytkään siihen, vaan olen halunnut tuoda tietoisuuteen mahdollisimman monipuolista ohjelmistoa. Listaan olisi voinut lisätä vielä, mille kokoonpanolle mikäkin laulu on, mutta se olisi ollut käytettävän ajan puitteissa liian työteliäs tehtävä.

4 OPINNÄYTETYÖN TAITEELLINEN OSUUS

Ohjelman valinta oli haastava prosessi. Mietin monia vaihtoehtoja ja etsin punaista lankaa, joka loisi suorastaan täydellisen ajatuksen konserttiin. Ajattelin, että ohjelma voisi olla yhden säveltäjän tai sovittajan lauluja, vain suomalaisia kansansävelmiä tai koraalisävelmiä, pohjoismaisia hengellisiä lauluja, tai joka aikakaudelta jotain. Ohjelmaksi valikoitui lopulta suomalaisia ja ulkomaisia lauluja. Ohjelma on liitteenä 2. Juonellinen hahmotus jäi osittain kuulijan mielikuvituksen varaan. Ohjelmasta on tullut hyvää palautetta, sillä yleisö on kokenut sen monipuolisena ja hyvin jäsennehtynä kokonaisuutena.

Konsertti aloitettiin perinteisillä taivasikävästä kertovilla lauluilla, joissa haaveillaan uudesta isänmaasta, katsellaan Golgatalle ja uskotaan vakaasti Jeesuksen ristinkuoleman olevan tie taivaaseen. Varovaisesti aletaan iloita ajatuksesta, millaista taivaassa on, kun Herran omat sinne pääsevät. Kuunnellaan sydämen säveliä, miten Luojan lintunenkin kaipaa pois etelään täältä kylmästä pohjolasta. Niin kuin ihminenkin kaipaa maan päältä taivaaseen, ikuisen valoon ja Taivaan Isän läheisyyteen.

Lauloin konserteissa 12 duettoa, ja koska ohjelma oli varsin pitkä, sovin pienet instrumentaalisoolot ohjelman puoleen väliin. Kemin harjoituskonsertissa kuultiin väliajalla pianistimme Minna Joki-Luomalan soittama Manuel de Fallan Nocturno ja varsinaisessa opinnäytekonsertissa Ismo Hintsalan urkusoolo J. S. Bachin Triosonaatista C-duuri, osa Largo. Instrumentaalisoolot antoivat minulle muutaman minuutin hengähdystauon, joka oli juuri sopivan mittainen. Esiintymisvire pysyi hyvänä.

Konsertin jälkipuoli koostui latinankielisistä ja yhdestä englannin- ja italiankielisestä laulusta. Latinalaiset laulut kunnioittivat Neitsyt Mariaa, ylistivät Jumalan Karitsaa, kertoivat enkelien leivästä ja viimeisenä lauluna oli rukous koko maailman puolesta. Siitä, että rauha, rakkaus ja veljeys saisi vallita ja täyttää ihmisten sydämet.

4.1 Tuomo Nikkolan sovitukset

Tuomo Nikkola on ylivieskalaislähtöinen kanttoriurkuri, laulaja ja säveltäjä, joka on toiminut kanttorina Ylivieskassa ja Kiimingissä sekä kirkkomusiikin lehtorina Oulun konservatoriolla 1989–2010. Hän on saanut kirkon sävellyspalkinnot vuosina 1983 ja 1990. Tuomo Nikkola sävelsi aikaisemmin paljon lastenkuoromusiikkia, mutta on sittemmin keskittynyt kirkkomusiikkiin ja liturgiseen musiikkiin. Monet muistavat Tuomon tiukkana, mutta lämpimänä opettajana, jolle tekstilähtöisyys oli kaikessa laulamissa a ja o. Opiskeluaikanani oli meneillään juuri messusävelmistön uudistus, ja Tuomon intohimo työhönsä ja kirkolliseen musiikkiin välittyi meille opetuksessa. Hän paneutui tarkasti psalmeihin ja jaksoi kertoa meille nuorille sävelmän ja tekstin suhteista aina uudelleen ja uudelleen. Teimme myytäväksi äänitteen psalmilauluista ja uusista messusävelmistä, jotta seurakuntalaisten olisi niihin helpompi tutustua ja opetella. Tuomo ei päästänyt meitä missään vaiheessa helpolla, ja siitä olen hänelle kiitollinen. Tuomo on olemukseltaan vaatimaton ja vähättelee usein tekemisiään, mutta sitä hänen sävellyksensä eivät ole. Hän säveltää Jumalan kunniaksi. Sävellyksissä ja sovituksissa jokaisella nuotilla on tarkkaan harkittu paikkansa. Siksi halusin ottaa peräti kolme Nikkolan sovitusta tähän opinnäytetyöhöni, koska arvostan hänen opetustyötään ja elämänasennettaan.

4.1.1 Matkamiehen mieli palaa

Matkamiehen mieli palaa on raumalainen toisinto Heinrich Albertin koraalista. Virsikirjassa on usein suomalaisten virsisävelmien kohdalla maininta ”toisinto”, esimerkiksi toisinto Kalajoelta. Sillä tarkoitetaan kyseisellä alueella muuntunutta sävelmää. Usein toisinnot ovat poikenneet niin kauaksi alkuperäisistä sävelmistä, ettei niiden yhteys ole ollenkaan ilmeistä nykypolville. Toisinnot ovat muotoutuneet kansan suussa virsilaulun suullisessa perinteessä, kun kouluttamattomat ja nuotteja taitamattomat ihmiset ovat muistelleet esimerkiksi kirkossa oppimiaan sävelmiä. Veisaajat ovat saattaneet myös tietoisesti lisätä improvisoituja kuvioita intervallien välille tai jopa luoneet kokonaan uusia sävelmiä. Täysin itsenäisiä kansansävelmiä virsisävelmissä on kuitenkin vähän. Nykyisessä vuoden 1986 virsikirjassa kansantoisintoja ja kansansävelmiä on useita, tunnetun virsisävelmien tutkijan, T. Ilmari Haapalaisen mukaan peräti 88. (Aamenesta öylättiin – kirkollinen sanasto, viitattu 5.4.2019.)

Suomalaisen virsirunouden keskeinen aihe on Jumalan kansan koti-ikävä. Kaipuu ikuisen isänmaahan nousee esille monissa virsissä. Matkamiehen mieli palaa on alkuperältään ruotsalainen, 1781 painettu arkkivirsi, joka käännettiin suomeksi 1786. Alkuperäistä suomentajaa ei tunneta. Virsi tunnettiin juhlallisella nimellä Zionin Lasten Keskinäinen Kehoitus- ja Ilo-Weisu Matkustaisa Karitzan Häihiin. Virressä oli alkujaan kolme säkeistöä, ja 1795 se sai neljä säkeistöä lisää. Simo Korpela on tuotteliampia viime vuosisadan alkupuolen hengellisiä runoilijoitamme. Hän mukaili tästä arkkivirrestä käsikirjoituksen 1893, ja kymmenisen vuotta myöhemmin se julkaistiin laulukirjassa Hengellisiä lauluja ja virsiä. Niilo Rauhala muokkasi virren 1979 ja virsikirjaan se hyväksyttiin 1986. (Väinölä 2008, 638–639.)

Tuomo Nikkola muokkasi virrestä dueton ja se on yksi kuudesta duetosta Taivasikävää-nimisessä vihossa, jonka kustantamo Bells julkaisi 2018. Tämä duetto on vaativin laulu, jonka esitin konsertissa tenorin kanssa. Sen polveilevat melodiavariaatiot tuovat haastetta rytmillisesti ja tulkinnallisesti. Alkusoitto alkaa pienestä oktaavista aaltoilevana kuviona, elämän sykäyksiä, bassossa on muistuma ikään kuin askelista, tai ehkä siitä ehtookellosta, joka jokaiselle joskus lyö. Alkusoitto käy reilun puolentoista oktaavin korkeudella ja johdattaa takaisin alkupisteeseen, mistä baritoni aloittaa laulun. Melodia jatkuu toisen säkeen sopraanolla, ja kolmannesta säkeestä ensimmäisen säkeistön loppuun lauletaan kaksiäänisesti niin että sopraanolla on melodia ja baritonilla toinen ääni. Kolmas säkeistö on samalla sovituksella. Säestyskuvio moduloi ja liikehtii koko ajan levottomasti, aivan kuin sekin kaipaisi jonnekin. Säkeistöjen välissä on parin tahdin mittaiset johdannot aina seuraavaan säkeistöön. Toinen ja neljäs säkeistö on myös identtiset. Baritoni aloittaa ja sopraano jatkaa seuraavassa tahdissa kvintin päästä päättäen säkeen kuitenkin ensimmäiselle asteelle. Ennen säkeen loppua melodia lähtee varioitumaan, kun baritoni aloittaa limittäen seuraavan säkeen ja sopraano yhtyy taas siihen kvintin päästä. Tämä tuo hienoa polveilua ja uutta näkökantaa tuttuun ja paljon laulettuun virteen. Viimeinen säkeistö palaa laulajien yksinkertaisempaan äänenkuljetukseen pianon jatkaessa oktaavikaksinnuksin ja paksulla sointumassalla juhlallisesti loppuun.

4.1.2 On koti jonne myrskyt maan

On koti jonne myrskyt maan on suomalainen kansansävelmä, joka on julkaistu ensimmäisen kerran kokoelmassa Harpunsäveliä vuonna 1916. Laulu on sittemmin julkaistu eri lestadiolaissuuntausten

laulukirjoissa Siionin Matkalaulut, Siionin laulut ja Virsikirja ja hengellisiä lauluja. Laulusta on hyvin vähän saatavilla taustatietoa, koska sanoituksenkin alkuperä on tuntematon.

On koti jonne myrskyt maan edustaa perinteistä lestadiolaista lauluperinnettä. Siinä käytetään vahvoja kielikuvia; taivaassa vallitsee seesteinen rauha, johon maailman myrskuyiset aallot eivät raivollaan yllä. Raivoisat aallot kuvaavat maailman houkutusia, joihin on vaarana langeta. Ne voivat myös kuvata kaikkea sitä, mikä voi viedä huomion pois tärkeimmästä. Uskovalla ihmisellä on kirkkaimpana mielessään toinen koti, jonne hän toivoo pääsevänsä, kun maallinen taival päättyy. Tuomo Nikkola muokkasi laulusta dueton ja julkaisi sen omakustannejulkaisussa Katselen Golgatalle 1996. Kokoelmassa on kaikkiaan kuusi duettoja nais- ja miesäänelle ja pianolle.

4.1.3 Katselen Golgatalle

Katselen Golgatalle on suomalainen kansansävelmä, jonka tekstin alkuperästä ei ole täyttä varmuutta. Oletettavasti runoilija on Leonard Typpö (1868–1922). Leonard Typpö syntyi Rautiossa talollisen poikana. Koti kääntyi vähitellen herännäisyydestä lestadiolaisuuteen äidin ja Leonardin tehdessä ensin parannuksen. Isä ja ainakin osa veljistä kääntyi myöhemmin lestadiolaisuuteen. Typpö asui perheineen 1800-luvun lopulla kuusi vuotta Amerikassa työskennellen mm. kutomatehtaassa. Typpö jäi leskeksi perheen palattua Suomeen, kun hänen vaimonsa kuoli pian neljännen tyttären syntymän jälkeen. Hän solmi uuden avioliiton ja osallistui yhä enemmän yhteisiin tehtäviin saarnaajana ja luottamusmiehenä. Leonard Typpö kuoli varsin nuorena, 54-vuotiaana, sairastuttuaan seuramatkalla. Hän ehti silti julkaista suuren määrän kirjoituksia lestadiolaisten lehdissä Suomessa ja Yhdysvalloissa. Siionin Matkalaulujen uusimmassa laitoksessa hänen laulujaan on 19 ja Siionin Lauluissa 31. Hänen voi sanoa olleen lestadiolaisen lauluperinteen vakiinnuttaja, sillä hän oli tuottoisin kaikista lauluntekijöistä ja useat Typön lauluista ovat kaikkein rakastetuinta aineistoa lestadiolaisryhmissä. Typpö julkaisi laulujen lisäksi myös useita hengellisiä kirjasia, kirjekokoelmia ja runoja. Typpö käytti runoissaan Raamatun kielikuvia ja hänen lauluilleen ominaista onkin kielen rikkaus. (Jämsä & Leinonen, 44, 45, 97, 128.)

Katselen Golgatalle on herkkä, taivaaseen kaipaava laulu. Siinä Jeesuksen uskovia puhutellaan lapsina kahteen otteeseen. Jeesus on täyttänyt lain ja maksanut lasten velat, ja lasten mieltä virvoittaa rauhan torven soiminen. Sanoituksessa käytetään runsaasti kielikuvia: ”Kun Golgatalalla paistaa vielä se voiton aurinko, joka jo silloin nostettiin, kun sota voitettiin.” Teksti on kauniisti

kirjoitettu, mutta ymmärtääkseen sen joutuu miettimään tarkasti sanojen merkityksen. Tuomo Nikkola julkaisi dueton Katselen Golgatalle -vihossa 1996.

4.2 Kiitos sulle, Jumalani

Kiitos sulle, Jumalani on Aarni Voipion säveltämä ja duetoksi sovittama laulu. Teksti on tutusta virrestä 341 ja sen on kirjoittanut ruotsalainen pelastusarmeijan upseeri August Storm (1862–1914). Ruotsinkielisessä alkutekstissä jokainen säe, joita on neljässä säkeistössä 32, alkaa sanalla ”tack” eli kiitos ja päättyy huutomerkkiin. Kokonaisuudesta tulee pakostakin vähän hakkaava ja luettelomainen, joskin Ruotsissa käytetty J. A. Hultmanin sävelmä vähän rauhoittaakin tunnelmaa. Suomentaja Kaarlo Rahikainen on lähestynyt virttä hieman eri näkökulmasta, ja kiitos toistuu meillä vain 14 kertaa. Viimeinen säkeistö päättyy ”ikikiitokseen”. (Väinölä 2008, 358.)

Aarni Voipio (1891–1965) kasvoi 14-lapsisessa perheessä Viipurissa. Voipion vanhemmat olivat löytäneet toisensa Viipurin Suomalaisen seururan sekakuorossa, joten musiikilla oli heidän kodissaankin tärkeä asema. He toivoivat, että mahdollisimman moni lapsista oppisi soittamaan joko pianoa, viulua tai selloa. Aarnin soittimeksi valikoitui piano, jolla hän säesti sisariaan ja muita sukulaisiaan, johti koulussa yhteislaulua ja säesti sooloesityksiä. Taitojen karttuessa hänet valittiin YKY:n eli Ylioppilaiden kristillisen yhdistyksen kuoron johtajaksi. Aarni opiskeli koulussa venäjää ja englantia, myöhemmin teologisessa lisäksi latinaa ja kreikkaa ja hepreaa. Voipio ansioitui ja toimi käytännöllisen teologian professorina Helsingin yliopistossa kaksi vuosikymmentä ja hoiti useita luottamustehtäviä. (Voipio 1956, 14–15, 43, 61, 71, 209.) Voipiolle oli tärkeää jakaa tietämystään virsistä ja niiden historiasta, ja hän julkaisikin kirjat *Laulava seurakunta 1–2*, joissa kertoi virsien ja hengellisten laulujen synnystä ja merkityksestä. Runojen merkitystä hän avasi tarkasti ja neuvoi, miten nuoria tulisi opettaa ja rohkaista laulamaan.

Kiitos sulle, Jumalani on valoisa ja riemullinen laulu, jonka Voipio julkaisi 1961. Sen sävelkulut eivät anna sijaa muulle kuin kiitokselle. Voipio on liittänyt lauluun kaksi säkeistöä, jotka ovat virren 341 1. ja 4. säkeistöt. Lisäksi hän on halunnut lisätä yhden ylimääräiset kiitos-sanat säkeistöjen alkuun, kuin vakuuttuakseen tuntemastaan kiitollisuudesta.

4.3 Lintunen

Lintunen on Anton Rubinsteinin (1829–1894) opuksesta 48, joka sisältää kaikkiaan 12 duettoa. Kokoelma on käännetty ainakin saksaksi ja englanniksi. Suomeksi käännettynä kuusi duettoa löytyy Fazerin julkaisusta Duettokirja 4, Mendelssohnin ja Rubinsteinin duettoja. Julkaisun painovuotta ei ole mainittu. Hengelliset sanat ovat vain kahdessa laulussa: Lintunen ja Enkeli. Suomennokset kaikkiin duettoihin on tehnyt R. R. Ryyänen.

Etsiessäni Rubinsteinin duetoista taustatietoja tai ylipäättään alkuperäisiä venäjänkielisiä nuotteja ei niitä ollut saatavilla mistään kirjakaupasta tai kirjastoista. Viimein ystäväni sai Moskovassa asuvan venäläisen tuttavansa avustuksella alkuperäiset nuotit digitaalisena ja sain ne sitä kautta itselleni. Venäjän kielen hallinnut Roine Ryyänen on tehnyt taitavat suomennokset, eikä nuottiarvoihin ole tarvinnut tehdä kielen vuoksi muutoksia. Lintunen alkaa pianosta kantautuvilla liverryksillä ja liverrykset toistuvat taitekohdissa pari kertaa. Molemmat stemmat ovat haastavia laulaa, koska ne liikkuvat nopeasti laajalla alueella. Pianollakin on oma itsenäinen satsinsa, jolla se tukee laulajia, muttei kuitenkaan säestä. Tässä laulussa haastavinta oli päästä kokonaisuuteen sisälle. Kun laulu alkaa, se pysähtyy hengähtämään ainoastaan laulun puolesta välissä pienelle fermaatille. Muuten äänet soljuvat eteenpäin tauotta, niin että pianon hiljetessä laulajat jatkavat ja laulun vaietessa piano jatkaa. Sävellystyylillä on hieman hengästyttävä, mutta siinä on oma viehätöksensä.

4.4 Soipa kieli

Oskar Merikannon suositun dueton Soipa kieli julkaisuvuotta ei tiedetä, mutta 1900-luvun alkupuolelle se kuitenkin tiettävästi ajoittuu. Edition Fazer ei ole merkannut vuotta julkaisuun. Tuolle ajalle oli tyypillistä, että lauluja julkaistiin yksittäisinä nuotteina, vaikka sarjaan kuului useampi laulu. Alkuperäinen Soipa kieli löytyy vielä antikvariaateista nimellä 4 duettoa kahdelle äänelle pianon säestyksellä. Laulut on nimetty kansilehdellä ja alleviivattuna on kyseisestä julkaisusta löytyvä nuotti. Kustantamo Bells on julkaissut nuotin Oskar Merikanto kootut duetot vihossa.

Oskar Merikanto (1868–1924) oli 1800- ja 1900-luvun vaihteen musiikkivaikuttaja. Merikanto opiskeli Leipzigin konservatoriossa 1887–1889 ja hänet valittiin 1892 Helsingin Johanneksen

kirkon urkuriksi, mitä virkaa hän hoiti kuolemaansa asti. Merikanto toimi virkansa ohella Helsingin lukkari-urkurikoulun sekä Helsingin musiikkiopiston urkujensoiton opettajana ja julkaisi oppimateriaalia urkureille ja pianisteille. Hän saavutti kuuluisuutta säveltäjänä, urkurina, kapellimestarina ja professorina. Hän toimi pianistina ja urkurina laajoilla konserttikiertueilla, ja hän oli taitava säestäjä ja improvisoija.

Merikannon sävelkieli on helppotajuista, valoisaa ja luontevaa, mikä teki suosioista taatun suomalaisissa kodeissa. Hän oli melodikko, joka loi musiikillaan sekä valoisia että myrskyisiä tunnelmia. Hän sävelsi kansanomaisesti, mutta laulut pohjautuivat usein italialaisen oopperan melodisuuteen ja bel canto -tyyliin. Monissa lauluissa on myös erittäin vaativia virtuoosisia sävelkulkuja. Elämänsä loppuvaiheessa Merikanto sävelsi useita hengellisiä lauluja, joista tunnetuimmat lienevät Oi muistatko vielä sen virren ja Kiitos sulle Jumalani (Lappalainen 2007, viitattu 25.4.2019), joka on virren 341 a sävelmä.

Soipa kieli on upea duetto, joka etenee hieman muunnellussa kaanonissa. Se on kaihoisaa muistelua ja kaipausta, mutta samalla ne muistot ovat jotain niin ihanaa ja kaunista, että saavat silmät kyyneliin. Laulussa on vain yksi Ilmari Kiannon runoilema säkeistö. Kianto oli 1900-luvun alkupuoliskon yksi huomattavimmista suomalaisista kirjailijoista, jonka tuotanto oli laaja. Hän sai useita valtion kirjallisuuspalkintoja. Kianto on erityisen tunnettu kahdesta romaanistaan Punainen viiva ja Ryysyrannan Jooseppi.

4.5 Ave Maria – Neitsyt Maria, Jumalansynnyttäjä

Halusin konserttiin ehdottomasti jonkun Ave Marian, koska niissä on jotain äärimmäisen viehättävää. Neitsyt Maria on kirvoittanut lukemattomia säveltäjiä luomaan yhä uusia sävelmiä samaan tekstiin. Aihe on ajaton ja kulumaton. Neitsyt Maria on ihmeellinen ihminen. Hän elää katolilaisille pyhänä ikuisena neitsyenä taivaassa, ortodokseille hän on Jumalansynnyttäjä, luterilaisille erityistehtävän saanut tavallinen tyttö, Jeesuksen äiti. Marialla on paikkansa kansantaruissa ja etenkin Karjalassa synnytysoitsuissa. Mariassa tapahtui ihme, sillä Jumala tahtoi korottaa nöyrän, köyhän ja vaatimattoman tytön Vapahtajan äidiksi.

Ave Maria -laulut ovat alkuperältään katolisia. Katolisessa kirkossa Maria on nostettu pyhimyksen asemaan ja häntä kunnioitetaan ja pidetään korkeammassa asemassa kuin luterilaisessa kirkossa.

Katoliset rukoilevat Mariaa, joka välittää rukouksen eteenpäin. Latinankielisissä Ave Marioissa toistuu teksti Sancta Maria, ora pro nobis peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae. Pyhä Maria, rukoile meidän syntisten puolesta nyt ja kuolemamme hetkellä. Marian siis uskotaan olevan ja elävän taivaassa, hän on esirukoilija meidän syntisten puolesta. Tämä on selitetty katolisten katekismuksessa näin:

Pyhä Maria, Jumalanäiti. Elisabetin tavoin mekin hämmästyimme: ”Kuinka minä saan sen kunnian, että Herrani äiti tulee minun luokseni?” (Luuk. 1:43). Koska Maria antaa meille Poikansa Jeesuksen, hän, Jumalanäiti, on meidänkin äitimme. Voimme uskoa hänelle kaikki murheemme ja pyyntömme. Hän rukoilee meidän puolestamme, niin kuin hän on rukoillut omasta puolestaan: ”Tapahtukoon minulle sanasi mukaan” (Luuk. 1:38). Uskoessamme itsemme hänen rukouksensa varaan, jättäydymme hänen kanssaan Jumalan tahdon haltuun: ”Tapahtukoon sinun tahtosi!”

Rukoile meidän syntisten puolesta nyt ja kuolemamme hetkenä. Pyytäessämme Mariaa rukoilemaan puolestamme tunnustamme olevamme syntisparkoja ja käännyimme kokonaan pyhän ”laupeuden äidin” puoleen. Uskomme itsemme hänelle ”nyt”, tässä elämämme hetkessä. Ja luottamuksemme kasvaa niin, että uskomme hänelle myös ”kuolemamme hetken”. Olkoon hän silloin luonamme, niin kuin hän oli läsnä Poikansa kuollessa ristillä. (Katolinen katekismus, viitattu 3.4.2019.)

Luterilaisten ajatus Neitsyt Mariasta perustuu kirkkoisämme Martti Lutherin opetuksiin. Hän pitää Mariaa Jumalansynnyttäjänä ja ainaisena neitsyenä. Sen sijaan hän torjuu katolisten opin Marian perisynnittömyydestä ja taivaaseen nousemisesta. Maria eli ihmillisten lakien alla, mutta hedelmöittymisen hetkellä Pyhä Henki puhdisti Marian kaikesta synnistä, jotta tämä saattoi puhtaana ottaa vastaan Jumalan Pojan ja synnyttämään hänet tahrattomana. Maria on Lutherin mukaan esikuva, ihmisen perikuva, jollaiseksi Jumala on meidät tarkoittanut. Luther ei aseta Mariaa korkealle jalustalle, vaan jokaisen kristityn rinnalle. (Ghiselli 2005, viitattu 3.4.2019.)

Luterilaisissa Maria -virsissä korostetaan nöyryyttä, miten vaatimattomasti ja luottavaisena Maria vastaanotti enkeliltä tiedon, että hänestä tulisi Jumalan Pojan äiti. Hän kantoi ihmetellen lapsen, synnytti ja kasvatti hänet niin kuin rakastava äiti tekee ja kantoi lopuksi tuskan sydämellään, kun Jeesus ristiinnaulittiin. Marialle omistettuja virsiä on vain kaksi, samoin uudessa liiteosassa kaksi.

Ortodoksit näkevät myös Marian esikuvana ja esimerkkinä, ja hänen merkityksensä ortodoksisessa kirkossa on suuri. Toisin kuin katoliset, ortodoksit uskovat Marian siirtyneen taivaaseen vasta kuolemansa jälkeen. Hän on esirukoilija, mutta häntä ei pidetä pelastuksen välittäjänä. Mariaa

kunnioitetaan erityisesti hymneillä, ylistyksellä, liturgisella runoudella ja ikoneilla. (Leinonen 2013, viitattu 3.4.2019.)

4.5.1 Nagyn Ave Maria

Imre Erik Nagy on syntynyt Unkarissa Szegedin kaupungissa vuonna 1954. Hän on toiminut kulttuuriministerinä, teatterin musiikinjohtajana, säveltäjänä ja sovittajana. Pianistina ja urkurinakin ansioitunut Nagy on työskennellyt monissa maissa, mm. Hollannissa, Saksassa, Ranskassa ja Italiassa. Hän saanut useita sävellyspalkintoja. (Free-scores, viitattu 12.5.2019.)

Nagyn säveltämä Ave Maria löytyi internetistä Free-scores-sivuilta. Ihastuin siihen heti sen hieman erikoisen, mutta niin kauniin melodian vuoksi. Laulu edustaa uudempaa sävellystyylä, olematta kuitenkaan moderni. Ave Maria on sävelletty tekstiin, ja siinä on selvä harmonia ja selvät taitekohdat. Kliimaksi on ihan lopussa, jossa pyydetään Mariaa rukoilemaan meidän syntisten puolesta ”hetkellä kuoleman”. Sopraano käy siinä kaksiviivaisessa as-sävelessä ja laskeutuu alaspäin sävelaskel kerrallaan. Jokaisen nuotin kohdalla molemmilla laulajilla on tenuto- ja aksenttimerkit, mikä tarkoittaa, että nuotti lauletaan täyteen mittaansa korostaen. Kuoleman hetken on tarkoitus olla raskas. Laulu päättyy lähes kaksi oktaavia alempana olevaan hiljaiseen aameneen.

4.5.2 Caccinin Ave Maria

Tämä Ave Maria tunnetaan Caccinin Ave Mariana, mutta todellisuudessa sen säveltäjästä ei ole varmuutta. Tuntematon venäläinen kitaristi ja säveltäjä Vladimir Vavilov julkaisi ja äänitti sen 1972. Siihen asti kappale oli ollut täysin tuntematon ja tämä tukeekin olettamusta, että Vavilov olisi itse sen säveltänyt. Sanotaan myös, että Vavilovin kanssa esiintynyt muusikko olisi lisännyt kappaleeseen myöhemmin Caccinin nimen. Liettualainen sopraano Inessa Galante teki tästä Ave Mariasta viimeistään tunnetun, ja kaunis yksinkertainen melodia onkin valloittanut sydämet ympäri maailmaa. (Classic FM, viitattu 17.2.2019.)

Laulusta on tehty useita sovituksia eri kokoonpanoille. Tässä opinnäytetyössä esitettävän dueton on sovittanut australialainen säveltäjä John Ross. Sovitus on myynnissä vain digitaalisena versiona Sheet Music -sivustolla. Sovittajasta John Rossista en löytänyt mitään tietoja, joten otin häneen

sähköpostilla yhteyttä. Sain häneltä ystävällisen vastauksen kahden, Schubertin ja Gounod-Bachin, Ave Maria -dueton kera.

John Ross on opiskellut Englannissa ja valmistunut Durhamin yliopistosta sekä ollut Lontoossa tutkijana Trinity College of Music -oppilaitoksessa. Ross teki suuren osan työurastaan kotimaassaan Murray-konservatorion johtajana Alburyssa, mutta nyt hän on eläkkeellä. Caccinin Ave Marian hän sovitti kaksiääniselle kuorolle yli 25 vuotta sitten ollessaan St Matthews'n seurakunnan musiikinjohtajana. (Ross, sähköposti, viitattu 17.2.2019.)

4.6 Agnus Dei ja Pie Jesu

Agnus Dein ja Pie Jesun tekstin sisällöt ovat samat: Jumalan Karitsa, joka kannat maailman synnin, armahda meitä.

Samuel Webbe (1740–1816) oli englantilainen säveltäjä ja urkuri. Hänen isänsä kuoltua äiti kasvatti pojan ankarissa oloissa Lontoossa. 11-vuotiaana Webbe jäi orvoksi. Hän oli oppipoikana huonekalusepällä ja korjatessaan cembalon kaikukoppaa huomasi kiinnostuksensa musiikkiin. Hän opetteli soittamaan cembaloa korjaustyön aikana ja aloitti sen jälkeen musiikkiopinnot Carl Barbandtin oppilaana. Webbe oli roomalaiskatolinen ja toimi Sardinian suurlähetystön kappelin urkurina vuosina 1776–1795. Webbe ansioitui sävellyksillään, joilla hän sai kaikkiaan 27 palkintoa. Hänen motettejaan ja virsiään lauletaan edelleen Britannian katolisissa ja anglikaanisissa kirkoissa. (Webbe 2019, viitattu 12.5.2019).

Agnus Dei on jumalanpalveluksen eli messun ehtoollisosaan kuuluva laulettu rukous. Se on osa ordinariumia, pysyvää ja muuttumatonta rakennetta. Agnus Dei on käytössä sekä katolisessa että luterilaisessa messussa, ortodoksit sen sijaan eivät rukousta sellaisenaan käytä. Suomeksi sen teksti on: ”Jumalan Karitsa, joka kannat maailman synnin, armahda meitä. Jumalan Karitsa, joka kannat maailman synnin, armahda meitä. Jumalan Karitsa, joka kannat maailman synnin, anna meille rauha”. Teksti on Raamatusta Johanneksen evankeliumista, jossa Johannes huudahtaa: ”Katsokaa Jumalan Karitsa, joka pois ottaa maailman synnin!” (Agnus Dei 2019, viitattu 23.5.2019.)

Andrew Lloyd Webber (s.1948) on englantilainen säveltäjä, jonka erityisalaa ovat musikaalit ja elokuvamusiikki. Pie Jesu on Webberin Requiemista (1985), jonka hän sävelsi 1982 kuolleen isänsä muistoksi. Webber on voittanut useita palkintoja musiikillaan, ja Requiem voitti Grammy-palkinnon 1986 parhaana nykyklassisena teoksena. Requiem tarkoittaa sielunmessua. Sen

alkuperä on katolisen kirkon jumalanpalveluksessa, jossa rukoillaan edesmenneiden puolesta. Useat artistit ovat levyttäneet Pie Jesun, ja se on tunnetuin osa Webberin Requiemistä. (Requiem 2019, viitattu 23.5.2019.)

4.7 Panis Angelicus

Panis Angelicus (Leivästä enkelten) on maailmanlaajuisesti erittäin tunnettu laulu. Suomessa sitä esitetään sekä latinaksi että suomeksi, niin yksinlauluna kuin erilaisina kuorosovituksinakin. Halusin esittää tämän laulun alkuperäiskielellä latinaksi. Teksti on erittäin vanha. Sen on kirjoittanut Tuomas Akvinolainen (Thomas Aquinas) 1200-luvulla.

Akvinolainen tunnettiin uskontofilosofina, opettajana ja tuotteliana kirjoittajana. Hän aloitti koulunkäyntinsä benediktiiniluostarissa ja sai siellä kasvatuksen katoliseen liturgiseen perinteeseen, kirkkoisien oppeihin ja meditatiiviseen Raamatun lukemiseen. Sieltä hän jatkoi Napolin yliopistoon ja tutustui luonnonfilosofiaan ja Aristoteleen oppeihin. Akvinolainen liittyi Napolissa dominikaanijärjestöön ja vietti paavien palveluksessa pitkiä aikoja. Hän myös opetti teologiaa dominikaanijärjestön kouluissa. Akvinolaisen tuotanto on laaja ja käsittää noin 90 nimikettä. Tuotanto liittyy kiinteästi opetustyöhön Pariisin yliopiston teologisessa tiedekunnassa ja dominikaanijärjestön oppilaitoksissa. (Salmela 2018, viitattu 1.3.2019.)

Panis Angelicuksen säveltäjä César Franck 1822–1890 oli Belgiassa syntynyt, mutta Ranskassa vaikuttanut säveltäjä ja urkuri. Hän opiskeli Pariisin konservatoriossa ja jatkoi siellä urkujensoiton professorina. Franckin merkitys ranskalaisen urkutaiteelle oli suuri. Hän sävelsi lukuisia urkuteoksia, sinfonian ja oratorion sekä muita kappaleita eri kokoonpanoille. (César Franck 2019, viitattu 23.5.2019.) Vuonna 1872 Franck sovitti laulun Panis Angelicus tenorille, harpulle, sellolle ja uruille ja sisällytti sen osaksi teostaan Messe á Trois Voix (Panis Angelicus 2019, viitattu 23.5.2019).

4.8 The Prayer

The Prayer on sävelletty 1996 ja äänitetty elokuvaan Quest for Camelot 1998. Celine Dion lauloi sen englanniksi ja Andrea Bocelli italiaksi. Yhdessä he ovat tehneet tämän dueton maailmanlaajuisesti tunnetuksi. Laulusta on olemassa useita hieman toisistaan poikkeavia

levytyksiä. Dion on esimerkiksi levyttänyt sen myös nimellä A Mother's Prayer. The Prayer voitti Golden Globe -palkinnon vuonna 1998 ja se on saanut ylistäviä kommentteja kriitikoilta. (The Prayer 2019, viitattu 14.5.2019.)

Duetossa tenorilla on solistisempi osuus, hän laulaa korkeampaa stemmaa varsinaisessa duettokohdassa, jossa kieli vaihtuu molemmilla italiaksi. Laulu on mielenkiintoinen sekoitus kahta kieltä, sillä se alkaa sopraanon ja tenorin laulaessa vuorotellen englanniksi. Myöhemmin tenori vaihtaa kielen italiaksi sopraanon jatkaessa englanniksi, ja lopussa molemmat laulavat yhdessä italiaksi. The Prayerissä on kaunis sanoitus. Se on rukousta koko maailman puolesta: rukousta rauhasta, väkivallattomuudesta, ystävydestä, veljeydestä ja uskosta. Uskosta, joka pelastaa meidät.

5 KONSERTTIEN JÄRJESTÄMINEN JA TUNNELMAT

Kirkkokonsertin järjestäminen on prosessi, johon kannattaa varata riittävästi aikaa. Konsertin järjestämiseen liittyy paljon tehtäviä, jotka on ajoitettava oikein. Tilojen varaaminen täytyy tehdä ajoissa, seurakunnasta riippuen jopa kuukausia etukäteen. Mainokset on suunniteltava, painettava ja jaettava haluamiinsa kanaviin hyvissä ajoin. Ohjelmalehtisenkin suunnitteluun kannattaa käyttää aikaa, sillä huoliteltu lehtinen antaa yleisölle tilaisuudesta positiivisen ja viimeistellyn kuvan. Myös esiintyjien tulisi kiinnittää huomiota ulkoiseen olemukseen, sillä se on kuin käyntikortti. On yleisön arvostamista panostaa esiintymisasiin, se voi naisilla olla hyvinkin näyttävä olematta silti sopimaton kirkkoon. Kirkkotilaa voi myös kaunistaa esimerkiksi kukkasin tai himmentää harkitusti valaistusta.

Molemmissa konserteissamme oli noin 60 kuulijaa. Harjoituskonsertissa Kemissä tunnelma oli vapautunut, eikä jännitys päässyt hallitsemaan esitystä. Yleisössä oli mukana kehitysvammaisia ihmisiä avustajiensa kanssa. He reagoivat lauluihin äänitelemällä, mutta se ei häirinnyt minua ollenkaan. Minusta oli upeaa, että heillekin annetaan mahdollisuus nauttia elävästä musiikista ja sain olla osa sitä. Konsertin jälkeen yleisöltä saatu välitön palaute antoi uskoa siihen, että olimme onnistuneet luomaan unohtumattoman elämyksen. Kokonaisuutta pidettiin tasapainoisena, laulujen ryhmittelyä selkeänä ja tunnelmaa kauttaaltaan rauhallisena ja levollisena. Konsertista jäi erittäin hyvä mieli.

Varsinaisessa opinnäytekonsertissa Karjasillan kirkossa oli jännitystä ilmassa, se oli melkein käsin kosketeltavaa. Latausta oli huomattavasti enemmän kuin harjoituskonsertissa. Opettajien ja sukulaisten läsnäololla oli vaikutusta minuun, mutta myös muihin esiintyjiin. Omasta äänestäni kuului jännitys ja se ilmeni paikoin hienoisena alavireisyytenä. Teknisesti se tarkoittaa, että hengitys jäi liian ylös eikä ääntöväylä pysynyt auki. Ääni ei näin pääse syttymään oikeassa kohtaa ja kirkas sointi jää puuttumaan. Se saa sävelpuhtauden epävireisen kuuloseksi. Konsertin kokonaisuus pysyi kuitenkin kasassa yhtä hyvin kuin harjoituskonsertissakin. Mietimme tarkkaan jokaisen siirtymän ja esiintyjävaihdon, ja ne sujuivat luontevasti. Yleisö piti tämänkin konsertin tunnelmaa rauhoittavana. Lauluvalintoja pidettiin onnistuneina ja laulajien ääniä yhteensopivina. Konsertin jälkeen olo oli huojentunut, sillä monen kuukauden työ oli saatettu onnistuneesti päätökseen.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli valmistaa hengellinen konserttiohjelma duolle pianon säestyksellä ja tutkia duolaulun haasteita ryhmädynamiikan ja äänellisten eroavaisuuksien kautta. Lähtökohdat tämän työn tekemiselle olivat haastavat, koska duolaulamisesta ei ole tehty tutkimuksia, eikä kirjallisuutta tahtonut löytyä muutenkaan. Kuorolaulamista ja pienryhmien ryhmäytymistä ja ryhmädynamiikkaa on kuitenkin tutkittu, ja sieltä sain jotain aineistoa pohjaksi miettiessäni duon toimintaa. Vuorovaikutuksen merkitystä tulisi korostaa enemmän, sillä se, miten kohtelemme ja kunnioitamme toisiamme ja toisten mielipiteitä, vaikuttaa epäsuorasti lopputulokseen, koska huonossa ilmapiirissä oppiminen hidastuu. Luottavainen ilmapiiri avaa tien dialogille, jota tarvitaan niin oppimisprosessissa kuin esiintymisissäkin.

Taiteellisen osuuden ohjelman valinta oli haastava, mutta mielenkiintoinen tehtävä. Löysin paljon hengellistä duettomateriaalia niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Osa oli kuitenkin sellaisia, ettei ne vastanneet laadullisesti asettamiani taiteellisen osuuden vaatimuksia. Asetin vaatimukseksi laulujen kielellisen selvyuden ja tasolleni sopivan vaikeuden. Duettojen julkaisumäärä kasvaa koko ajan, mutta silti se jää paljon yksinlaulun ja kuorolaulun suosiota.

Opin paljon ryhmätyöskentelystä toisen laulajan ja pianistin kanssa, konsertin valmistamisesta ja esittämisestä. Äänellisesti ja teknisesti laulajien tulisi olla duolaulussa samantasoisia, jotta lopputulos olisi tasapainoinen. Projekti oli kokonaisuus, josta sain hienoja kokemuksia ja tietämykseni vuorovaikutuksen merkityksestä kasvoi. Vuorovaikutus duossa on aivan erilaista kuin isommassa ryhmässä. Mielipiteet, toiveet ja ajatukset tulkinnoista kerrottiin keskustellen suorassa vuorovaikutuksessa. Ideat pystyttiin kokeilemaan ja toteuttamaan heti ja yksittäisiä kohtia voitiin hioa yksilön tarpeen mukaisesti eikä koko ryhmän muodostavan tarpeen mukaan. Duolaulu antaa paljon, mutta sen eteen on oltava valmis tekemään myös paljon työtä. Hengellistä duolaulua tulisi pitää esillä enemmän, jotta harrastajamäärät saataisiin kasvuun ja sitä kautta myös säveltäjät innostuisivat tekemään uusia sävellyksiä ja sovituksia. Opinnäytekonsertin yleisöltä tullut palaute on ollut rohkaisevaa ja uusia esiintymisiä on pyydetty lisää. Duolaulu selvästi kiinnostaa ihmisiä, ja aion tulevaisuudessa jatkaa duettojen esittämistä.

LÄHTEET

Aamenesta öylättiin – kirkollinen sanasto 2019. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 5.4.2019. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Toisinto>.

Agnus Dei 2019. Wikipedia. Viitattu 23.5.2019. https://fi.wikipedia.org/wiki/Agnus_Dei.

César Franck 2019. Wikipedia. Viitattu 23.5.2019. https://fi.wikipedia.org/wiki/César_Franck.

Classic FM 2019. Giulio Caccini: Ave Maria. Viitattu 17.2.2019. <https://www.classicfm.com/composers/giulio-caccini/music/ave-maria/>.

Free-scores 2019. Imre Erik Nagy. Viitattu 12.5.2019. <http://www.free-scores.com/Download-PDF-Sheet-Music-nagykotta.htm>.

Ghiselli, A. 2005. Sanan kantaja. Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Viitattu 3.4.2019. http://www.ekumenia.fi/opillinen_vuorovaikutus/maria_kristityn_hengellisessa_elamassa/anja_ghiselli_lut_onko_neitsyt_maria_tervetullut_luterilaiseen_kirkkoon/.

Hankamäki, Jukka 2008. Dialoginen filosofia. Helsinki: Books on Demand GmbH.

Jämsä, T. & Leinonen, T. 2003, Lepopaikka suloinen, Siionin matkalaulujen lähteillä. Barents Publishers-Fin.

Kaaro, J. 2017. Hyvä mieli hormoneilla. Hyvä terveys 25.10.2017. Viitattu 4.4.2019. https://www.hyvaterveys.fi/artikkeli/mieli/hyva_mieli_hormoneilla.

Katolisen kirkon katekismus. 2005. Katolinen tiedotuskeskus, Liberia Edtrice Vaticana. Viitattu 3.4.2019. <https://cdn.katolinen.fi/uploads/2014/01/KKK-4.OSA-1.JAKSO-2558-2758.pdf>.

Lappalainen, S. 1997. Oskar Merikanto. Kansallisbiografia -verkkojulkaisu, Suomalaisen kirjallisuuden seura. Viitattu 25.4.2019. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1440>.

Leinonen, T. 2013. Pyhä uskon esikuva, Neitsyt Maria Lutherin teologiassa. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Viitattu 3.4.2019. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153618/pyhausko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Mäkelä, E-M. 2014. Sosiaalisten suhteiden merkitys laulu-yhteytoiminnassa. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 10.4.2019. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201406041629.pdf>.

Oramo, I. 2016. Artikkelisarjat: Kalevalainen runonlaulu. Laulutavat ja tilanteet. Viitattu 3.4.2019. [http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=suomi_kalevalainen_runo5&q=laulutavat ja tilanteet&type=basic&tab=0](http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=suomi_kalevalainen_runo5&q=laulutavat_ja_tilanteet&type=basic&tab=0).

Pajamo, R & Tuppurainen, E. 2004. Kirkkomusiikki. Helsinki: WSOY.

Panis Angelicus 2019. Wikipedia. Viitattu 23.5.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Panis_angelicus.

Requiem 2019. Wikipedia. Viitattu 23.5.2019. [https://en.wikipedia.org/wiki/Requiem_\(Lloyd_Webber\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Requiem_(Lloyd_Webber)).

Repo-Kaarento, S. 2007. Innostu ryhmästä: Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Räty, P. & Heikkinen, K. 2017. Musiikki vahvistaa aivoja. Tiede. Viitattu 5.4.2019. www.tiede.fi/artikkeli/uutiset/musiikki-vahvistaa-aivoja.

Räty, P. & Heikkinen, K. 2017. Aivot rakastavat musiikkia. Tiede-lehden artikkeli, Tiede 11/2017. Viitattu 5.4.2019. https://peda.net/laukaa/lukio/laukaa-viisas/kevät-20182/aivot/tiedostoja/armt1:file/download/0e35b430b1d5ffdae02b7efa0c540c79c4d81de5/Aivot%20rakastavat%20musiikkia%2C%20Tiede%2011_2017.pdf.

Salakka, T. 2010. Käytä äänioikeuttasi – laula! Teoksessa Mies, kuoroon! Suomen mieskuoroliitto ry. Vantaa: Multiprint Oy.

Salmela, S. 2018 Akvinolainen, Tuomas. Filosofia.fi, portti filosofiaan. Viitattu 1.3.2019. <https://filosofia.fi/node/7310>.

Samuel Webbe 2019. Wikipedia. Viitattu 12.5.2019. https://fi.wikipedia.org/wiki/Samuel_Webbe.

Suuronen, R. 2013 Sinua kuunnellen: Dialogisuus kamarimusiikissa ja osana musiikinopiskelua. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 10.4.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013120119225>.

The Prayer, Celine Dion and Andrea Bocelli song 2019. Wikipedia. Viitattu 14.5.2019. [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Prayer_\(Celine_Dion_and_Andrea_Bocelli_song\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Prayer_(Celine_Dion_and_Andrea_Bocelli_song)).

Voipio, A. 1960. Elämäni. Porvoo: Werner Söderström Oy.

Väinölä, T. 2008. Virsikirjamme virret. Helsinki: Kirjapaja.

Äänityyppi 2017. Wikipedia. Viitattu 23.5.2019. <https://fi.m.wikipedia.org/wiki/äänityyppi>.

LUETTELO DUETOISTA

LIITE 1

Tuomo Nikkola, Katselen Golgatalle (Omakustanne1996)

- Oi kuinka ihanata
- On mulla onnen päivä
- Katselen Golgatalle
- Mä laulelen nyt verestä
- On koti, jonne myrskyt maan

Tuomo Nikkola, Taivasikävää (Bells Publishing Oy 2016)

- Matkamiehen mieli palaa
- Mik´ on tuo joukko luvuton
- Ah, autuasten maassa
- Tuo armon lasinen meri
- Ihana rauhanranta
- Ei lakkaa kiitosääni

Juhani Pohjanmies, Hengellisiä Duettoja (K. J. Gummerus)

- Se autuas, ken Jeesukseen
- Heit´ itke
- Elon virran rannalla
- Ehtoovirsi
- Kotihin mä kaipaen

Juhani Pohjanmies, VALITUT HENGELLISET DUETOT (K. J. Gummerus)

- Rukous
- Kehtolaulu
- Tähtien välkkeessä
- Yössä, Korvessa kuljen
- Soi kellot suuret ihanat
- Mun vierivät vuoteni
- Lokki
- Kotihin ma kaipaen
- Kautta kuulaan kirkkaan yön
- Tuon lapsuusnurmeni ruusut
- Joulukellot
- Enkelien joululaulu
- Äiti laulaa
- Kiitä Jeesusta aina
- Muuttolintu

Aarni Voipio, HENGELLISIÄ DUETTOJA (R. E. Westerlund Ab 1961)

- Kiitos sulle, Jumalani
- Jeesuksen turviin
- Auttajasi saapuu
- Psalmi 23

Hjalmar Backman (Bells Publishing Oy)

- Sunnuntaiaamuna

Jaakko Tuuri, Kolme duettoa pianon säestyksellä Op. 30 (Edition Fazer)

- Rukous
- Sun etehes, lapsi Betlehemin
- Viimeinen hetki

Oskar Merikanto (Bells Publishing Oy)

- Oi kiitos sä Luojani armollinen
- Soipa kieli
- Pyhien maa

Mikael Nyberg (R. E. Westerlund 1923)

- Hehkuva Henki

Eino Linnala, KAKSI HENGELLISTÄ DUETTOA (R. E. Westerlund 1914)

- Jeesus, sana elämän
- Kun helmin heijastaapi

Martti Nisonen

- Elonkorjuun aikaan Op.54 No1
- Siunattu Siion Op.54 No2
- Koti-ikävä Op.36 No2

SIIONIN LAULU (Bells Publishing Oy) sisältää seuraavat duettosovitukset:

Risto Ainali

- Etsimähän kadonnutta

Riittäliisa Hakulinen

- Mä sydämeštän´ nähdä halajan
- Matkalla me oomme täällä

Antti Heikkilä

- Jeesuksen veljet, sisaret

Lauri-Kalle Kallunki

- Nosta silmät murheen maasta
- Onnea oi verratonta
- Anna sä, Herra, nyt siunaus taivaan

Juha Paukkeri

- Täältä´ halajaa mun sieluni

HENGELLISÄ KAKSINLAULUJA M. Nyberg, J. Tuuri, A. Räikkönen (Suomen N.N.K.Y)

- Nousevan polven laulu
- Onnellinen lapsi
- Vaeltaja
- Korvessa kuljen
- Martta ja Maria
- Juuressa Jeesuksen jalkain
- Ristin luokse
- Valo päivän
- Päivän paistetta
- Kerran kaunehin

Jouko Linjama, Hommage á Dandrieu (1977), Kolme kantiota 2 lauluäänelle ja uruille. (Music Finland)

- On syntynyt nyt lapsonen
- Sua Jeesus, vaati laupeus
- Jeesus Kristus, elämämme

DUETTOKIRJA 4, Mendelssohnin ja Rubinsteinin duettoja (Edition Fazer) sisältää seuraavat duetot:

Mendelssohn:

- Motetista op 39 n:o 3
- Psalmista 95

Rubinstein:

- Enkeli op. 48 n:o 1
- Lintunen op. 48 n:o 9

Göte Strandsjö

- Ottaos, Herra, mun käteni

Martti Uoti, KAKSI KAKSINLAULUA (Suomen Luth. evankeliumiyhdistys 1933)

- Armahda, oi Herra
- Jeesus etsii

Kari Tikka

- Isä meidän (Music Finland)
- Aadamin ja Eevan duetto oopperasta Rakkaus on väkevä kuin kuolema (Music Finland)
- Friedan ja Martin duetto oopperasta Frieda (Music Finland)
- Armolaulu (Fennica Gehrman)

OHJELMA

MATKAMIEHEN MIELI PALAA

Toisinto Raumalta
Suom. Niilo Rauhala
Sov. Tuomo Nikkola

ON KOTI, JONNE MYRSKYT MAAN

Suomalain hengellinen kansansävelmä
San. tuntematon
Sov. Tuomo Nikkola

KATSELEN GOLGATALLE

Suomalainen hengellinen kansansävelmä
San. Leonard Typpö (1868-1922)
Sov. Tuomo Nikkola

Sari Vähäkangas ja Olli Kelhä

* * *

SOIPA KIELI

Oskar Merikanto (1882-1924)
San. Ilmari Kianto (1874-1970)

KIITOS SULLE, JUMALANI

Aarni Voipio (1891-1965)
Ruotsalainen arkkivirsi
Suom. Kaarlo J. Rahikainen (1848-1909)

LINTUNEN

Anton Rubinstein (1829-1894)
San. Alexander Pushkin (1799-1837)
Suom. Roine R. Rynnänen (1891-1963)

Sari Vähäkangas ja Taina Hurtig

* * *

TRIOSONAATTI C BWV 521

Largo

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Ismo Hintsala urut

* * *

AVE MARIA

Imre Erik Nagy

CACCININ AVE MARIA

Vladimir Vavilov (1925-1973)

Sov. John Ross

AGNUS DEI

Samuel Webbe (1740-1816)

Sari Vähäkangas ja Taina Hurtig

* * *

Pie Jesu

Andrew Lloyd Webber
Piano sov. Roger Day

PANIS ANGELICUS

Cesar Franck (1822-1890)
San. Thomas Aquinas (1225-1274)
Lauluäänten sov. Hasmik Bokhyan

The Prayer

David Foster, Carole B Sager
Italian san. Alberto Testa, Tony Renis

Sari Vähäkangas ja Olli Kelhä

SUOMENNOKSET

Ave Maria

Terve Maria, armoitettu, Herra sinun kanssasi.

Siunattu sinä naisten joukossa, ja siunattu olkoon kohtusi hedelmä, Jeesus.

Pyhä Maria, rukoile meidän syntisten puolesta nyt ja kuolemamme hetkellä. Amen.

Agnus Dei

Jumalan Karitsa, joka pois otat maailman synnit, armahda meitä.

Jumalan Karitsa, joka pois otat maailman synnit, armahda meitä.

Jumalan Karitsa, joka pois otat maailman synnit, anna meille rauha.

Pie Jesu

Armollinen Jeesus, joka pois otat maailman synnit, anna meille rauha.

Jumalan Karitsa, joka pois otat maailman synnit, anna meille rauha,

anna meille ikuinen rauha.

Panis Angelicus

Enkelien leivästä tulee ihmistenkin leipä.

Todellinen taivaan leipä tulee symbolisen tilalle.

Ihmeiden ihme: Herran ruumiista saavat ravintoa

köyhä ja orja ja alhainen.

(Erkki Pullinen)

The Prayer

Rukoilemme sinua olemaan silmämme, ja katsomaan minne menemme.

Ja auta meitä olemaan viisaita, hetkinä, joina emme tiedä.

Olkoon tämä rukouksemme, kun kadotamme tiemme.

Jätä meidät paikkaan, jossa ohjaat meitä armollasi.

Paikkaan, jossa saamme olla turvassa.

Sinulla on valo, rukoilen että löydämme valosi.

Se pysyy sydämessä.

Muistuta meitä siitä, kun tähdet näkyvät taivaalla joka ilta.

Olet ikuinen tähti.

Olkoon tämä rukouksemme, kun varjot peittävät tiemme.

Jätä meidät paikkaan, jossa ohjaat meitä armollasi.

Anna meille uskoa, jotta olisimme turvassa.

Unelmoimme maailmasta ilman väkivaltaa,

oikeuden ja toivon maailmasta, jossa kaikki auttaisivat toisiaan.

Rauhan symboli, veljeys.

Pyydämme että elämä olisi hyvä, katso meitä ylhäältä.

Toivomme että jokainen sielu löytää rakkauden.

Olkoon tämä rukouksemme.

Anna meille uskoa, jotta olisimme turvassa.

Uskoa, jonka sytytit meissä.

Se pelastaa meidät.